

Бердянський державний педагогічний університет

Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти

Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи

магістр

(освітній ступінь)

на тему

**«СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ
ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: здобувач вищої освіти другого

(магістерського) рівня вищої освіти

II курсу, групи м 25 СР-з

Галузь знань 23 Соціальна робота

спеціальності 231 «Соціальна робота»

САВЧЕНКО Тетяна Сергіївна

Керівник:

к.пед.н., ст. викладач Анастасія ПОПОВА

Рецензент:

к.пед.н., Анастасія ТУРГЕНЄВА

2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	8
1.1. Волонтерська діяльність як соціально-педагогічна проблема	8
1.2. Основні види і напрямки волонтерської діяльності в соціально-педагогічній роботі закладу загальної середньої освіти	21
1.3. Технологічні аспекти та соціально-педагогічні умови організації волонтерської діяльності у закладі загальної середньої освіти	27
Висновки до першого розділу	39
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	42
2.1. Організація і методика проведення дослідження	42
2.2. Програма організації волонтерської діяльності учнів ЗЗСО	52
2.3. Рекомендації з організації волонтерської діяльності учнів ЗЗСО	64
Висновки до другого розділу	68
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність дослідження. Виховання громадян з соціально-активною життєвою позицією – пріоритетний напрямок державної політики в галузі виховання дітей та молоді. Соціалізація особистості на сучасному етапі протікає в екстремальних умовах, детермінованих кардинальними змінами політичної, економічної, соціальної, соціокультурної підсистем. Такі проблеми як нестабільність і агресивні тенденції в суспільстві, соціально-правова незахищеність, майже повна відсутність дозвіллевої діяльності, незатребуваність багатьох спеціальностей, можливість втрати роботи, незадоволеність заробітною платою збільшують у молодого покоління невпевненість в завтрашньому дні. Втрачається інтерес до знань і праці, з'являється схильність до асоціальних форм життєдіяльності. Разом з тим, шкільний вік – період найважливіших подій в житті людини, період соціальних і професійних орієнтирів, формування світогляду, в основі якого ціннісно-мотиваційна та нормативна структура. Діти і молодь є тією аудиторією, яка найбільше потребує застосування в освітньому процесі сучасних, інтерактивних технологій, які формуватимуть активну громадянську позицію та сприятимуть успішній соціалізації. При цьому одним з найважливіших суспільних інститутів виховання, що допомагає підростаючому поколінню стати на шлях позитивної соціалізації виступає волонтерство.

Роль волонтерства у соціальній сфері визнана на державному рівні, що знаходить своє підтвердження в окремих законодавчих документах, зокрема у законах України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001), «Про соціальні послуги» (2019), в яких добровільна праця волонтерів визнається як необхідна та суспільно корисна. Волонтерська діяльність визнана Державною цільовою соціальною програмою «Молодь України» на 2016-2020 роки як основний інструментарій сприяння неформальному навчанню, вихованню активної громадянської позиції та залученню молоді до участі у діяльності і

одним із найвигідніших та найефективніших напрямів орієнтованої на молодь діяльності на місцевому рівні.

Участь учнів у волонтерському русі дає змогу зробити особистий внесок у розв'язання соціальних проблем, випробувати свої можливості, беручи участь у проєктах і програмах соціально-педагогічної спрямованості. Водночас опитування проведені представництвом Організації Об'єднаних Націй та Програмою «Волонтери ООН» у 2019 році засвідчили, що лише 5 % відсотків опитаних пов'язують досвід своєї волонтерської діяльності з освітнім закладом [53]. За таких умов робота з організації учнівських волонтерських груп повинна стати одним з основних напрямків діяльності соціального педагога.

Як показало наше вивчення, різні аспекти проблеми представлені у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених. Так зокрема, розробкою науково-педагогічних основ дитячої доброчинності самоврядних об'єднань традиційно займалися відомі вітчизняні педагоги: А. Макаренко, В. Сухомлинський, С. Шацький і багато інших. Психолого-педагогічні аспекти проблеми досліджувалися у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників: Л. Божович, О. Лутошкіна, А. Макєєвої, А. Маслоу, Р. Мертона, Н. Никандрової, М. Рожкова, Л. Уманського, А. Чернишова та ін.

Окремі аспекти діяльності волонтерів розкриті в працях вітчизняних науковців. Так, у роботах І. Зверєвої, С. Харченка обґрунтовано роль волонтерства як складової соціально-педагогічної роботи з молоддю. У дослідженнях О. Безпалько, Р. Вайноли, Н. Заверико, А. Капської, розкрито технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності. Технологія організації волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів досліджена у наукових розвідках С. Бондаренко. Процес організації управління волонтерами вивчали Т. Журавель, Т. Лях, Т. Спіріна, Н. Тимошенко. Організації волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах закладу вищої освіти присвячені дослідження З. Бондаренко. Однак, результати бібліографічного аналізу дають підстави

стверджувати, що поза увагою науковців залишилось питання дослідження соціально-педагогічних умов організації діяльності учнівських волонтерських груп.

Водночас вивчення волонтерської діяльності в умовах ЗЗСО набуває неабиякої популярності і зумовлене низкою суперечностей в організації волонтерської роботи в школі. Розв'язання потребують суперечності між: необхідністю виховання соціально значущих якостей підростаючої особистості, усвідомлення їхньої сутності та недостатньою відповідною цілеспрямованою роботою у масовій педагогічній практиці; необхідністю підвищення ролі та поширеності добродійних традицій і недостатньою увагою до цієї проблеми з боку влади; формуванням соціально-активної позиції учнівської молоді і позитивного досвіду залучення учнівської молоді до соціальних проєктів і відсутністю ефективних соціально-педагогічних умов організації такої діяльності.

Необхідність розв'язання окреслених суперечностей, актуальність, доцільність й об'єктивна потреба осучаснити зміст соціально-педагогічної роботи з організації волонтерської роботи зумовили вибір теми магістерської роботи **«Соціально-педагогічні умови організації волонтерської діяльності у закладах загальної середньої освіти»**.

Об'єкт дослідження – процес організації волонтерської діяльності у закладі загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – соціально-педагогічні умови організації волонтерської діяльності учнів у закладі загальної середньої освіти.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати соціально-педагогічні умови організації волонтерської діяльності у закладі загальної середньої освіти, розробити та експериментально перевірити програму організації волонтерської діяльності учнів закладу загальної середньої освіти.

Гіпотеза дослідження: волонтерська робота зі здобувачами освіти у закладах загальної середньої освіти буде ефективною за таких умов: врахована сукупність положень, що складають теоретичні основи волонтерської

діяльності зі здобувачами освіти в умовах ЗЗСО; проаналізовані та враховані особливості готовності учнів до волонтерської діяльності; розроблена і реалізована програма волонтерської діяльності в умовах ЗЗСО.

Відповідно до мети, об'єкта та предмета дослідження визначені його **завдання:**

1. Проаналізувати сутність волонтерської діяльності як соціально-педагогічної проблеми
2. Визначити основні види і напрямки волонтерської діяльності в соціально-педагогічній роботі закладу загальної середньої освіти.
3. Дослідити технологічний аспект та соціально-педагогічні умови організації волонтерської діяльності закладу загальної середньої освіти.
4. Розробити та експериментально перевірити програму експериментальної роботи з організації волонтерської діяльності учнів ЗЗСО.
5. Розробити рекомендації щодо організації волонтерської діяльності учнів в умовах закладу загальної середньої освіти.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання визначених завдань використано комплекс таких методів: *загальнонаукові* (аналіз, синтез, систематизація, порівняння, узагальнення використовувалися для вивчення праць зарубіжних і вітчизняних науковців); *конкретно-наукові:* (категоріальний аналіз – для розкриття змісту й уточнення дефініцій основоположних понять; структурно-функціональний аналіз – для з'ясування структурних, змістових і процесуальних особливостей організації волонтерської роботи; структурно-логічний аналіз – для виокремлення ефективних соціально-педагогічних умов та особливості їх створення при організації волонтерської роботи у ЗЗСО; *емпіричні* (спостереження, анкетування, тестування, бесіди та інтерв'ю з учнями); *експериментальні* (психолого-педагогічний експеримент констатувальний та формувальний, що дозволить перевірити ефективність запропонованої програми); *статистичні* (обробка та узагальнення науково-теоретичних та дослідно-

експериментальних даних (кількісний і якісний аналіз), які забезпечили можливість за здобутими результатами оцінити педагогічну ефективність проведеного дослідження); *прогностичні* – обґрунтування можливостей використання волонтерства як ресурсу у формуванні соціально-активної позиції підростаючого покоління; кількісні та якісні методи обробки даних

Теоретична значимість дослідження полягає у виявленні і обґрунтуванні соціально-педагогічних умов організації волонтерської діяльності учнів в умовах закладу загальної середньої освіти

Практична значимість дослідження полягає тому, що результати дослідження можуть бути використані у роботі соціальних педагогів ЗЗСО при розробці змісту діяльності шкільних волонтерських загонів.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (усього 68 найменування, з них 6 – іноземними мовами) та додатків на 11 сторінках. Повний обсяг магістерської роботи становить 93 сторінки, основний зміст викладено на 72 сторінках. Робота містить 10 таблиць та 11 рисунків.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів дослідження проблеми використання волонтерства як ресурсу в роботі соціального педагога ЗЗСО свідчить про досягнення мети й вирішення завдань наукового пошуку та дає підстави до таких висновків:

1. Під волонтерською (доброчинною) діяльністю ми пропонуємо розуміти форму соціального служіння, здійснювану згідно вільному волевиявленню громадян, спрямовану на безкорисливе надання соціально значущих послуг, що сприяє особистісному зростанню і розвитку громадян (волонтерів / добровольців), що виконують цю діяльність. Доброчинність посідає важливе місце в системі сучасної освіти дітей та молоді – мета, завдання, форми та методи якої орієнтовані на формування позитивних духовно-моральних цінностей. На сьогодні розвиток шкільного волонтерства є показником соціально-педагогічної роботи школи, готовності педагогів, учнів і батьків до співпраці і безпосередньої участі в житті місцевої громади. А волонтерські практики стають найважливішим інструментом формування у школярів активної громадянської позиції та відповідальності.
2. Волонтерська діяльність в умовах ЗЗСО, може бути реалізована в контексті найкращих соціальних ініціатив, зокрема – залучення учнів до проектів різноманітної соціальної спрямованості (екологічні, громадянсько-патріотичні, краєзнавчі, культурні, націлені на здоров'язбереження, допомогу малозабезпеченим верствам населення тощо). Головними напрямками можуть вважатися такі як: взаємодопомога, благодійність, самоврядування, освіта або пропаганда будь-яких соціально-значущих чи освітньо-виховних питань.
3. Для успішного функціонування добровільних організацій у школі необхідно забезпечити певні умови реалізації волонтерської програми в умовах ЗЗСО, а саме: адаптувати програму до умов школи в конкретному населеному пункті; здійснення добровільного, усвідомленого, відповідального вибору цілей, що мають високу соціальну значущість і

вимагають особистої участі; актуалізація потенціалу волонтерства в навчальній і позанавчальній діяльності, що дозволяє розширювати простір усвідомлення учнями себе як суб'єкта соціальної і професійної діяльності, розвивати сталі ціннісне ставлення до такої діяльності, забезпечувати самостійність в ухваленні рішень; організація волонтерської діяльності на основі технологій соціального проектування, спрямованих на стимулювання самостійності учнів в розробці стратегії волонтерства. Волонтерська робота в умовах ЗЗСО передбачає особистісно-орієнтований діяльнісний підхід.

4. Разом з тим результати проведеного дослідження на констатуючому етапі експерименту виявили, що є необхідність розвитку у дітей соціальної активності. Разом з тим, теоретичний етап дослідження показав, що недостатня обізнаність учнів стосовно волонтерської діяльності, власних здібностей та уподобань, а також брак досвіду роботи волонтером негативно впливають на мотиви заняття волонтерською діяльністю. Саме тому, соціальний педагог чи психолог має забезпечити дотримання відповідних умов, які стали б сприятливими у заохоченні діяльності волонтерського загону.

5. Саме тому нами була розроблена і частково впроваджена програма волонтерської діяльності в умовах ЗЗСО. Таким чином, на контрольному етапі дослідження можна констатувати той факт, що після впровадження програми волонтерської роботи учні, стали більш обізнаними стосовно особливостей волонтерської роботи, змогли цінити свої здібності і можливості, а отже стали більш зацікавленими в участі роботи волонтерського згону школи.

6. Запропоновано рекомендації для ефективного впровадження технології волонтерства у роботу соціального педагога ЗЗСО які включають наступні практики: залучення школярів до волонтерської діяльності; формування іміджу волонтерського загону; практики навчання волонтерів; підтримки волонтерської діяльності; взаємодії шкільних волонтерський загін з соціальними партнерами.

Зважаючи на це, можна зробити висновок, що гіпотеза нашого дослідження підтвердилася: волонтерська робота зі здобувачами освіти у закладах загальної середньої освіти буде ефективною за таких умов: врахована сукупність положень, що складають теоретичні основи волонтерської діяльності зі здобувачами освіти в умовах ЗЗСО; проаналізовані та враховані особливості готовності учнів до волонтерської діяльності; розроблена і реалізована програма волонтерської діяльності в умовах ЗЗСО. Тож волонтерська діяльність буде ефективною тільки в тому випадку, якщо учні будуть готові до цієї діяльності. Це можливо лише при правильній і грамотній організації добродійної діяльності, а також умінні зацікавити і підтримувати бажання учнів займатися волонтерською роботою.

Виконання вищезазначених завдань дає змогу говорити про успішне виконання магістерського дослідження, теоретичну та практичну базу якого можна використовувати при подальшому вивченні форм, методів та технологій впровадження волонтерської діяльності у ЗЗСО

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєнко Т. Ф. Осмислення добродчинності як соціального феномену і її виховного потенціалу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Сер. : Педагогічні науки. 2014. Вип. 115. С. 5-7. URL:http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VchdpuP_2014_115_3.pdf (дата звернення: 15.10.2020)
2. Арсєньєва Т. Н., Зотова В. А., Маслова Д. Д., Покровский Д. Е., Федоров А. С. Теоретико-практические основания развития добровольческого движения Методическое пособие. М.: Российский детско-юношеский центр, Ассоциация волонтерских центров, 2018. 209 с.
3. Бєх І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід: науковопрактичні засади : навч.метод. посіб. К. : Либідь, 2003. 344 с.
4. Бондаренко З. П. Інновації у сфері волонтерства: зарубіжний та вітчизняний досвід URL:<https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/2011ped2.pdf#page=18> (дата звернення: 15.10.2020)
5. Бриндіков Ю. Л. Волонтерство як елемент соціальної роботи. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія : Соціально-педагогічна. 2016. Вип. 27. С. 23-32. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_sp_2016_27_5 (дата звернення: 15.10.2020)
6. Борбич Н. В. Тенденції розвитку соціального виховання в сучасній науці *Вісн. Запоріж. нац. унту*. 2008. № 1. С. 30-33.
7. Буякова К. И., Журавлева А. В., Горшкова Е. Г. и др. Технологии организации волонтерской деятельности молодежи Томск: Национальный исследовательский Томский государственный университет, 2018. 28 с.
8. Васильковская М. И., Пономарёв В. Д. Социально-культурное творчество участников молодежных объединений в формировании института волонтерства Монография. Кемерово: КемГИК, 2017. 192 с.

9. Верховна Рада Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності : Закон від 05.03.2015 р. № 246VIII. *Голос України* . 2015. 57. С.10.
10. Вихватенко М. Т. Зміст і форми неформальної освіти з огляду на завдання громадянського виховання. *Освіта та пед. наука*. 2012. № 4 (153). С. 44-49.
11. Волонтерское добровольческое движение в общеобразовательной организации / сот. Арсеньева Т. Н., Загладина Х. Т. и др. Методическое пособие Москва, 2016. 35 с. URL: <https://edu.dobro.ru/upload/uf/621/621bcfe958d3301ccc051d718ad0d25b.pdf> (дата звернення: 15.10.2020)
12. Волонтерство: порадник для організатора волонтерського руху / Укладач: Т. Л. Лях. К.: ВГЦ “Волонтер”, 2001. 150 с.
13. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська, Н. Н. Комарова [та ін.]. К. : Академпрес, 1999. 112 с.
14. Говоруха Н. О. Соціально-педагогічні умови розвитку волонтерського руху в Україні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. праць. Київ : Видво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 70. С. 60-64. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27771> (дата звернення: 15.10.2020)
15. Грищенко Н. І., Волонтерський рух в сучасній Україні як стратегія розвитку молодіжного лідерства. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. Політологія. Соціологія. Право. 2018. № 2. С. 73-78. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/26763/1/VPSP2018-2_73-78.pdf (дата звернення: 15.10.2020)
16. Гук О., Волонтерство як складова соціально-педагогічної діяльності з молоддю. *Молодь і ринок*. 2017. № 1. С. 74-77. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42974794.pdf> (дата звернення: 15.10.2020)

17. Загальнонаціональне дослідження Волонтерство в Україні 2015 К., 2015. 32 с. URL: <http://www.un.org.ua/images/volunteer.pdf> (дата звернення: 15.10.2020)
18. Загладина Х. Т. Добровольчество (волонтерство) как феномен общественной жизни и школы. *ВНЕшкольник*. 2019. № 4 (190). С. 55-56.
19. Игошев Б.М., Ларионова И.А., Дегтерев В.А. (ред.) Социальная активность молодёжи как условие развития современного общества. Часть 2. Сборник научных трудов по итогам Всероссийских социально-педагогических чтений им. Б.И. Лившица, 2-3 февраля 2010 г. / Урал. гос. пед. ун-т, Екатеринбург. - в 2-х ч. : Часть 2. 307 с.
20. Івченко Н. М. Участь молоді у волонтерській діяльності як соціальнопедагогічна проблема (інтерпретаційний аспект). *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2003. № 1. С. 23-28.
21. Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні : навч.наук.метод. посіб. для студентів, магістрантів, аспірантів та спеціалістів у галузі соц. роботи, соц. педагогіки / С. Я. Харченко, О. Л. Караман, В. О. Кратінова [та ін.]. Луганськ, 2009. 403 с.
22. Калениченко Р. А. Волонтерство в соціальній роботі: Навч. посіб. К.: КиМУ, 2008. 86 с. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/1634/1/1552_IR.pdf (дата звернення: 15.10.2020)
23. Калинина З. Н. Технологии добровольческой деятельности молодежи Тула : Издательство ТГПУ им.Л.Н.Толстого, 2015. 190 с.
24. Кибальник А. В. Основы добровольческого движения в молодёжной среде Иркутск: Аспринт, 2016. 112 с.
25. Капська А. Й. Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах / А. Й. Капська. К.: Дер. центр соц. служб, 2001. 140 с.
26. Крикунов А. Н. Школьные волонтерские отряды//Роль и значение науки в обществе и ее влияние на инновационное развитие. сборник статей Международной научно-практической конференции. Уфа, 2020. С. 211-213.

27. Кудинова Ю. В. К вопросу о формах организации социальной активности школьников. *Профессионализм и гражданственность важнейшие приоритеты российского образования XXI века*. Педагогические чтения, посвященные 425летию со дня рождения Яна Амоса Коменского. Сборник статей. 2017. С. 200-203
28. Куличкина М. А. Волонтерская деятельность как средство воспитательной работы. *Семнадцатые Чередовские чтения*. Материалы Всероссийской научно-практической конференции, посвященной 100-летию И.М. Чередова. 2019. С. 43-49.
29. Латыпов Р. Р. Изменяя мир, или как провести волонтерский лагерь Пермь, 2005. 48 с.
30. Леонова В. І. Волонтерський рух в Україні : методичні рекомендації. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. С.177
31. Липканская К. Л., Александрова М. В. Волонтерство как фактор становления детско-взрослого сообщества в школе. *Вестник НовГУ*. 2017. №4 (102). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/volonterstvokakfaktorstanovleniyadetskovoosobshchestvavshkole> (дата звернення: 12.10.2020).
32. Лях Т. Л. Планування залучення волонтерів як важливий компонент волонтерської програми. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2013. № 23(1). С. 206-213 URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/vlup_2013_23%281%29__26.pdf (дата звернення: 12.10.2020).
33. Лях Т. Л. Проблеми нормати-вноправового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка* : зб. наук. пр. / [за ред. : В. С. Курило, С. Я. Харченко, С. В. Харченко]. Луганськ : ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. № 23 (282). Ч. І. С. 206–213. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchdpu/ped/2012_104_1/Lyakh.pdf (дата звернення: 12.10.2020).

34. Макарова О. В. Волонтерское движение как один из видов поддержки социальной деятельности детей и подростков. *Педагогика и психология: перспективы развития*. Сборник материалов IV Международной научно-практической конференции. 2018. С. 146-149.
35. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.метод. посібник / За ред. Т. Л. Лях; авт.кол.: З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель, Т. Л. Лях та ін. К. : Версо 04, 2012. 288 с.
36. Микуш Кош А., Сибей Фраш К. Волонтерство в школах как существенный элемент гражданского воспитания. Тенденции развития образования: образование в многоконфессиональном и поликультурном обществе. материалы VII Международной научнопрактической конференции. Российская академия народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ. 2011. С. 256-268.
37. Мирошниченко А. Е. Волонтерское движение как форма социализации школьников. *ВНУшкольник*. 2018. № 3 (183). С. 38-45.
38. Митрофаненко В. В. Технологии организации волонтерского движения Учебное пособие. Ставрополь: Издво СКФУ, 2015. 130 с.
39. Перетяцько В. А. Волонтерство та формування духовних цінностей і ціннісних орієнтацій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 12 : Психологічні науки : зб. наук. праць. Київ : Видво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 43 (67). С. 386-393. URL:<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/22834> (дата звернення: 12.10.2020).
40. Подхомутникова М. В. Развитие добровольчества в молодежной бреде. *Общество: социология, психология, педагогика*. 2012. №4 URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/razvitiyodobrovolchestvavmolodezhnoysrede> (дата звернення: 12.10.2020).
41. Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг. *Кабінет Міністрів України*. URL:<http://zakon1.rada.gov.ua>(дата звернення: 12.10.2020).

42. Пономаренко Е.В. Волонтерская деятельность в общеобразовательной сфере. *Инновационные технологии в науке нового времени*. сборник статей по итогам Международной научнопрактической конференции. 2017. С. 36-38.
43. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квіт. 2011 р. № 3236VI URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/323617>(дата звернення: 12.10.2020).
44. Про затвердження типового положення про Школу волонтерів центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді : Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 30 січ. 2006 р. № 204. *Законодавство України*. URL:<http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z014106> (дата звернення: 12.10.2020).
45. Про освіту : Закон України від 23 трав. 1991 р. № 1060XII URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/106012> 17. (дата звернення: 12.10.2020).
46. Розвиток благодійництва в сучасній Україні". *Аналітична записка*. URL:<http://old2.niss.gov.ua/articles/1367/> (дата звернення: 12.10.2020). (дата звернення: 12.10.2020).
47. Сейко Н. Добročинність як підґрунтя соціально-педагогічної діяльності в Україні URL:http://eprints.zu.edu.ua/4354/1/%D0%A1%D0%B5%D0%B9%D0%BA%D0%BE_%D0%9D._%D0%90.pdf(дата звернення: 12.10.2020).
48. Сергеева Т. Е., Васильева Н. Н. Педагогические функции волонтерской деятельности. *Инновации и традиции педагогической науки 2018*. Сборник материалов XVIII Международной научнопрактической конференции. 2018. С. 491-494.
49. Сикорская Л. Е. Добровольческая деятельность как сфера социализации молодёжи. М., 2009. 312 с.
50. Сикорская Л. Е. Педагогический потенциал добровольческой деятельности студенческой молодежи: концептуальные основы. М., 2010. 120 с.

51. Смолина С. В., Ключева Е. В. Волонтерство как средство формирования социальной активности обучающихся. *Актуальные проблемы современной педагогической науки: взгляд молодых исследователей*. сборник статей участников Всероссийской научно-практической конференции с международным участием. Арзамас, 2020. С. 367-373.
52. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С.Я.Марченко та ін., Заг. ред. І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 256 с
53. Становище молоді в Україні Аналітичний звіт, складений Робочою групою ООН у справах молоді Київ, 2019 <http://www.un.org.ua/images/documents/4790/THE%20STATE%20OF%20YOUTH%20IN%20UKRAINE%202019%20%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf>(дата звернення: 12.10.2020).
54. Тахохова Т. В., Чшиева З. Г. Добровольчество как институт успешной социализации обучающихся. *Конференциум АСОУ: сборник научных трудов и материалов научнопрактических конференций*. 2015. № 1. С. 1671-1679.
55. Федоров А. С., Зотов В. А. Модель школьного добровольческого отряда Методическое пособие. Москва: Перо, 2018. 101 с.
56. Холина О. И. Волонтерство как социальный феномен современного российского общества. *Теория и практика обществ. развития*. 2011. № 8. С. 71–73.
57. Царапина Т. П. Развитие волонтерства в молодежной среде Пермь: Издво Перм. гос. техн. унта, 2011. 172 с.
58. Челнокова Е. А., Булганина С. В., Челноков А. С., Новожилова Е. В., Казначеев Д. А. Волонтерство как социальное явление. *Russian Economic Bulletin*. 2020. Т. 3. № 1. С. 211-216.
59. Школа волонтерів: Навчальний посібник/ За заг.ред. Г. С. Скитьової. К: 2016 166 с URL: <http://poruch.ua/wpcontent/uploads/2017/01/PosibnikVGOPORUCH.pdf> (дата звернення: 12.10.2020).

60. Шпет В. В., Якунина В. А., Овчинников Ю. Д. Волонтерство в современной школе. *ВНЕСкольник*. 2019. № 2 (188). С. 55-58.
61. Щорс В. В. Волонтерська діяльність провідна форма гуманістичного виховання старшокласників. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. № 9 (174). С. 34-47.
62. Янс Н. Д. Основи діяльності волонтерів Курс лекцій. Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, 2009. 200 с..
63. Burgher Karl E., Snyder Michael B. *Volunteering Bookboon*, 2014. 131 p.
64. Exposure draft International Labour Organization Manual on the Measurement of Volunteer Work. 1999. 18 p.
65. Smith Justin Davis. *Volunteering and Social Development* [Electronic resource] : a Background Paper for Discussion at an Expert 177 Group Meeting / Justin Davis Smith. New York, NY : United Nations Volunteers, 1999. 18 p. Access mode : URL: <http://mirror.undp.org/capacity/cases/insights/volunteering.pdf> (дата звернення: 12.10.2020).
66. Youth volunteering and dialogue Conference: International Youth Conference on Volunteering and Dialogue, Jeddah, Saudi Arabia, 2013 [4] Corporate author: UNESCO. Director General, 2009-2017 (Bokova, I.G.). writer of foreword [5294] Person as author: Faisal bin Abdullah Al Saud, H.R.H. Prince URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000231864> (дата звернення: 12.10.2020)
67. Sarre, Sophie Tarling, Roger Volunteering for children aged 8-15// *Voluntary sector review* T.1, N 3, 01.11. 2010, P. 293-307 (15) DOI: URL: <https://doi.org/10.1332/204080510X538301> (дата звернення: 12.10.2020)
68. Young people volunteering: Removing the barriers – Growing Up In Queensland issues paper 2019. 28p URL: https://www.qfcc.qld.gov.au/sites/default/files/19_5205_Volunteering_Growing%20Up%20In%20QLD_5.pdf (дата звернення: 12.10.2020).